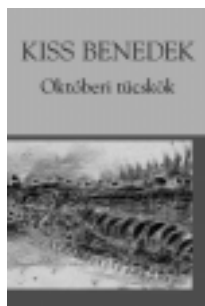

vagy az *Anyám a babonák közt* egyaránt a régi falusi néphitet őrző, szokásokat tartó asszonyt mutatja, akit azonban megzavar a változó világ, olyannyira, hogy már a narancsevést is bűnnek érzi, és kétségbeesetten keres valami fogódzót, menekül Máriához, a boszorkányhoz, „hiszen szívének / mákony minden, mi ellene munkál, / legirtózatosabb mégis: a semmi”.

A *Szép magyar boroknak dicséreti* valójában egy költőien megírt borlap. A különböző termővidékeket bemutatása mellett az egyes borok savait humorral fűszerezi, ízét és hatását személyes élményekhez társítja. Így ajánlja a Badacsonyi környéki *Szentgyörgy-hegyi Olaszrizlinget*, amelytől „felejtí az ember a fáradságot”, vagy a *Száraz Szamorodnit*, amely „feloldja a cseppköves bút is”, de a *Villányi Kékportóban* egy régi, vagy a *Somlói Juhfarkban* az alkalmi, a *Zöld Velteliniben* a hűséges szerelem, az *Akasztoi Kadarékában* a gyermekkor, a *Szekszárdi Vörösben* a jövő ízei érezhetők. Igazi bortal *A soproni Kékfrankosról* szóló, amelyben őszinte felháborodásának oka, hogy édeset is lehet belőle inni. Kiss Benedek meghatározásában az igazi kékfrankos „szilánkos-karcos”, sőt igazi harcos bor, „Köszeget különben úgy leverték / volna, mint ötéves gyerek a lepke”.

A címadó ciklus a kötet végére került, mintegy jelezve, hogy ez a derűs, alig melankolikus beállítódás még, most már kitart, a József Attila-díjas költő korábbi és új verseit

tartalmazó kötet tehát a kiteljesedést és a megbékélést egyaránt hozza, így az *Októberi tücskök* ódájában is, ahol a télre készülődő természet leírása közben, a nyugodtan áradó sorok között jegyzi meg: „Ám ti, október tücskei, citerázatok, mintha mi sem / történt volna, mint mikor még augusztus / röptette, szórta csillagait bőkezűen, / amikor magától értetődött, / ami most virtus [...] Élni csak így érdemes – / amíg lehet!”

SZALAI ZSOLT

(*Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2005, 142 oldal, 1600 Ft*)

KESZTHELYI REZSŐ:

Hasonmások

Keszthelyi Rezső verskötete ugyanazokat a titkokat nevezi meg, amelyekről korábbi versei is tudósítottak. Ebben az értelemben nincs újdonsága a korábbi öt összeállítást követő időszakot reprezentáló *Hasonmások* című versgyűjteménynek, de nincs alapvető változás abban a

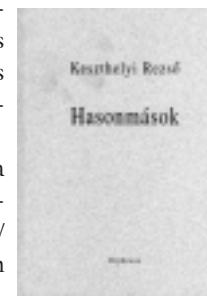
költői magatartásban sem, amelyet költőnk első pillanattól kezdve magáénak vallott. A hazai költészetben két-három évtizede ritka, talán mert meghaladottnak hitt gyónás-költészet Keszthelyié. Ebbe a verstípusba tartozik a kötet szinte valamennyi szövege. S túl a zsáneren, jellemzője még e versvilágnak az önmegszólítás. A szövegbe egyre-másra behívott személy szüntelen megtapasztalja és visszaigazolja e költészet központi fogalmainak az elmozdulását, vagy pedig arra ébred, hogy a persona szerepváltásra kényszerül. Titkok sora tárul és csukódik a költő előtt – s kizárólag saját vers(teremtény)ei által.

„Gyanítom, / világra ellett lényem / átélni kénytelen / némely titkokat, / kiknek talánya / aztán az én talányom / marad” – kezdődik a beszédes *Egyimi* című kulcsszavakkal a könyv, hogy majd a kötet (s egyáltalán a Keszthelyi-költészet) tematizációjának a mozdíthatatlanságát a fragmentumokból összeálló záróvers legutolsó részlete is bejelentse: „Élek, / amíg nemlétem / visszarogy”.

A tól-tól tehát nem az ig-ig jut költőnk, ám beszédes záróklata végeztével mégiscsak rámarad az ig-ig hiányának kétségbeesett felpanaszolása. Mindeközben a grammatikai alkimia eredményeként olyan kiterjedéstelen fogalmaknak tud teret és

tömeget adni, mint a 'semmi', az 'én', a 'hiány', a 'szegély' vagy éppen a 'személy'. S minduntalan eljut a fölismerésig, s annak kimondásáig: „Nem mutatkozik magamagában a semmi” (*Mumifikált szövegek*). Ilyenformán *egy-értelmű* ez a verskollekció is. De be kell látnia az olvasónak, annak idején a *Vonalak kertje* is eképpen volt olvasható.

Keszthelyi teljes figyelmével a külső környezetre reagál, de annak kizárólag azokra a hol erős, hol halvány impulzusaira, amelyek segít-

ségével személyisége – önmaga számára – rejtélyes vonásait képes meglatni. Poétikai eljárása szinte puritán, s követői révén mára ugyancsak közismert, hiszen a köznépmozdék számos poétája (legtöbbjük pályán elindítója maga Keszthe-

lyi) a versteremtésben hasonló módon vették, s az általa kidolgozott verssel és a vers megszólítottjával való bánásmódot a mostanság második-harmadik kötethez jutó ifjabbak érdeklődése is övezi.

Az alkotói folyamat megfigyelésének fölértékelése és az alkotás folyamatának költői tárgyként kezelése Keszthelyi számára is fölvetette egykor azt a mértéknélküliséget, amely a szabadsággal ajándékozta meg. Az olvasók úgy érezhették, világa csupa rejtjel, s e mikrokozmoszban való jártasságuk szerzői segítség

nélkül nem valósulhat meg. Keszthelyi valóban a hazai hermetikus-enigmatikus költészet kulcsfigurája, akinek tekintélyéhez a szűkszávúság is hozzájárult.

A költő Keszthelyi védtelen és ezért a legapróbb dolgoknak kiszolgáltatott személy. Ha az események, dolgok, emberek nem is, de az azokra rámutató, azokat megragadó nyelvi formák állnak elapadhatatlan érdeklődése tűpontoszerű centrumában. Mintha kizárólag nyelvi viszonyban állna a világgal: önmagát egy terjedelmes, legtöbbször elmondhatatlan szöveg részének tételezi, s e szöveg némely felmutatható részletének aprólékos megdolgozása lenne a feladata. Joggal mondja: „Minduntalan beleakadok szemem / szemébe, miként tovatűnések / többi tovatűnésekbe” (*Mumifikált szövegek*).

Illékony, rebbenékeny, szüntelen körvonalazódó és menten el is tűnő, mikroeseményekben gazdag részletekből szövődik össze a vers, amely mindörökké részlet és sohasem a teljesség.

Keszthelyi első kötete megjelenésekor egy törekvő generáció, az *arctalan nemzedék* figuráinak versvilágaira hatott – még ha ezt sokan nem is mondták el annak idején. A *Hasonmások* megjelenése jó alkalom lehetne, hogy szó essék arról, mit is jelent a közben felnőtt, megöregedett és poétikailag (is) regnáló generáció számára a változatlannak megmaradó Keszthelyi-költészet.

S arra is, hogy a kormosi értelemben vett originális kisköltészetek koráról, az elmúlt 30 év magyar költészetéről társalogjunk, amely korszaknak egyik meghatározó személyisége Keszthelyi Rezső.

GÉCZI JÁNOS

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2005, 108 oldal, 1500 Ft*)

RÖHRIG GÉZA:

törvény

Röhrig Géza költészete nehezen helyezhető el a mai magyar líra egyébként meglehetősen sokszínű palettáján. Alig találunk olyan jegyeket, amelyek irodalmunk éppen aktuális trendjeihez kötnék írásait, meglehetősen anakronisztikus ugyanis az a költészet, melyet művel, s melynek legutóbbi fontos állomása az idén jelent meg. Korszerűtlenek ezek a versek, ez egyszerre legfőbb erényük és helyenként gyengeségük is. A *törvény* szövegei a múlt század közepső harmadának lírájához állnak közel, s különösen erős bennük József Attila hatása. Persze egy átértelmezett, újragondolt hagyományról van itt szó, egy olyan nyelvi és tematikus örökségről, amit az igazán jól sikerült darabok – melyekből ráadásul nincs is kevés a *törvényben* – úgy képesek működésbe hozni, hogy végül egy